

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА

СУНЬ ЛІНЯН

УДК 378.016:78(043.3)

**МЕТОДИКА ФАХОВОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник

доктор педагогічних наук, професор
КОЗИР Алла Володимирівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, професор кафедри
теорії та методики мистецької освіти, хорового
співу і диригування факультету мистецтв.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, доцент
ВАСИЛЕНКО Людмила Михайлівна,
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
професор кафедри теорії та методики музичної
освіти та хореографії;

□

кандидат педагогічних наук
Ліхницька Лариса Миколаївна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені М.Коцюбинського,
старший викладач кафедри мистецької
підготовки.

□

Захист відбудеться 12 жовтня 2016 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601, м.Київ, вул.Пирогова,9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601, м.Київ, вул.Пирогова,9.

Автореферат розіслано 10 вересня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.І. Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасні умови розвитку суспільства висувають завдання цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів, адже навчання у вищому навчальному закладі мистецької освіти є важливим періодом для особистісного розвитку студентів. Саме в цей період у них формуються активні життєві позиції, які втілюють ставлення до себе, інших людей і майбутньої професійної діяльності. У процесі навчання майбутні фахівці мають можливість розширити уявлення про себе й майбутню професію, розпочати етап професійного самовдосконалення, здобути необхідні для продуктивної діяльності знання, вміння й навички. У зв'язку з цим суттєво підвищуються вимоги до фахової підготовки майбутніх учителів музики, виникає необхідність в узгодженні її завдань, форм та методів з метою модернізації змісту музичного навчання. Тож, особливо важливого значення набуває проблема формування готовності майбутнього вчителя музики до самовдосконалення.

Категорія «самовдосконалення майбутнього вчителя» у науковій літературі розглядається у взаємозв'язку з особистісним та професійним розвитком майбутнього фахівця, формуванням його педагогічної творчості та майстерності (І.Бех, О.Бодальов, Н.Гузій, І.Зязюн, В.Кан-Калик, Н.Кічук, Л.Мітіна, В.Семиченко, С.Сисоєва, Т.Танько та ін.). Проблемою розробки сутнісних характеристик самовдосконалення майбутніх учителів опікувалися Ю.Афанасьєв, Н.Бібік, Б.Вульфів, К.Завалко, Ю.Калугін, В. Маралов, В.Орлов, О.Прокопова, Н.Сегеда, П.Харченко та ін. Питання підготовки майбутніх учителів музики до продуктивної діяльності розглядали Е.Абдуллін, О.Апраксіна, Н. Гуральник, Л.Коваль, Л.Куненко, Л.Масол, О.Михайліченко, І.Мостова, С.Науменко, О.Олексюк, Г.Падалка, Л.Паньків, Т.Пляченко, Г.Побережна, О.Ростовський, О.Рудницька, В.Федоришин, В.Шульгіна, О.Щолокова, Д.Юник та ін.

Аналіз робіт свідчить про наявність наукового підґрунтя для формування готовності майбутніх учителів музики до фахового самовдосконалення у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін (А.Авдієвський, А.Єгоров, М.Канерштейн, М.Колесса, А.Пазовський, К.Пігров, К.Птиця, Є.Савчук та ін.) та розробки методик диригентсько-хорового навчання майбутніх фахівців (А.Болгарський, Д.Бондаренко, Г.Єржемський, І.Гавран, В.Живов, Л.Зінов'єва, П.Ковалик, І.Коваленко, А.Козир, О.Коренюк, А.Лашенко, А.Мартинюк, Т.Смирнова, І.Топчієва, Л.Хлебнікова та ін.). З теорії та методики диригентсько-хорового навчання за останній час з'явилися роботи китайських науковців, які вони виконали в Україні (Бай Шаожун, Лінь Хай, Лі Цзюньшен, Лянь Лю, Феб Ібінь, Чжан Вейцзя, Чжай Хуань, Чжан Лу, Чжао Вейфан, Хуань Сюань та ін.). Водночас, методика фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін як

цілісна організаційно-методична система не була предметом дослідження у музично-педагогічній освіті.

Аналіз сучасної філософської, психолого-педагогічної, музикознавчої літератури з питань підготовки майбутнього вчителя музики, зокрема його самовдосконалення у сфері музично-педагогічної освіти, соціально-педагогічна значущість проблеми та її недостатня теоретична й методична розробка зумовили актуальність та дали підстави для визначення теми нашого дослідження: *«Методика фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова з проблеми «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів музики» (протокол №5 від 26 грудня 2013 року). Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (протокол №3 від 29 жовтня 2014 року).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити методи, прийоми й засоби фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Об'єкт дослідження – процес диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики у вищому навчальному закладі мистецької освіти.

Предмет дослідження – методичні засади фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Завдання дослідження:

- вивчити стан досліджуваної проблеми на теоретичному та практичному рівнях;
- дослідити основні підходи до розв'язання проблеми фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін;
- уточнити сутність фахового самовдосконалення студентів у процесі інтегрованого вивчення диригентсько-хорових дисциплін;
- розробити компонентну структуру, критерії, показники та схарактеризувати рівні готовності майбутнього вчителя музики до фахового самовдосконалення у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін;
- обґрунтувати принципи та педагогічні умови готовності до фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін;
- розробити методичну модель і поетапну методику формування готовності майбутнього вчителя музики до фахового самовдосконалення у

процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін та експериментально перевірити їх ефективність.

Методи дослідження. Для розв'язання поданих завдань використані загальнонаукові методи: аналітичний – для вивчення філософських, психолого-педагогічних, методичних та мистецтвознавчих досліджень, нормативних документів, а також реального досвіду підготовки майбутніх учителів музики у вищих музично-педагогічних закладах з метою встановлення теоретичного й практичного рівнів розв'язання проблеми; узагальнення – для визначення наукового апарату дослідження, формулювання його концептуальних положень та висновків; системно-структурний – для виявлення компонентної структури фахового самовдосконалення студентів у системі музично-педагогічної освіти; моделювання – для дослідження процесів шляхом конструювання моделі формування готовності майбутнього вчителя музики до фахового самовдосконалення у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, що відображає взаємозв'язки між елементами досліджуваного феномена; спостереження, обговорення, опитування, порівняння – для виявлення рівнів готовності майбутнього вчителя музики до фахового самовдосконалення; оцінювання – для систематичного дослідження основних характеристик готовності майбутнього вчителя музики до фахового самовдосконалення у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін; експериментальний – для аналізу реального стану досліджуваного процесу, відстеження його динаміки, перевірки ефективності методики формування готовності майбутнього вчителя музики до фахового самовдосконалення у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін; статистичний – для доведення достовірності й ефективності результатів педагогічного експерименту.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

Уперше: окреслено сутність, зміст і компонентну структуру фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін; визначено критерії, показники і рівні сформованості означеного феномена; розроблено методи, прийоми, засоби підготовки майбутнього вчителя музики, здатного до фахового самовдосконалення у власній музично-педагогічній діяльності; виявлено динаміку, зміст і послідовність етапів формування готовності майбутнього вчителя музики до фахового самовдосконалення у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін;

удосконалено способи самоосвіти у диригентсько-хоровій діяльності майбутнього вчителя музики;

подальшого розвитку дістали діагностичні методики визначення готовності майбутнього вчителя музики до фахового самовдосконалення у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові ідеї в галузі філософії, педагогіки, психології, мистецтвознавства, висновки сучасних міждисциплінарних досліджень щодо різних напрямів фахової підготовки

вчителів музики, розробка принципів й засобів формування їх готовності до фахового самовдосконалення у педагогічному процесі вищої школи, визначення шляхів оптимізації диригентсько-хорового навчання, а саме: на працях видатних діячів науки та культури про роль мистецтва як засобу творення особистості (Б.Асаф'єв, Л.Виготський, І.Зязюн, Є.Назайкінський, С.Рубінштейн, В.Сухомлинський, Б.Яворський та ін.); на теорії розвитку педагогічної творчості та майстерності (І.Бех, О.Бодальов, Н.Гузій, І.Зязюн, В.Кан-Калик, Н.Кічук, Л. Мітіна, В.Семиченко, С.Сисоєва, Т.Танько та ін.); на розробках сутнісних характеристик самовдосконалення майбутніх учителів (Ю.Афанасьєв, Н.Бібік, Б.Вульфів, К.Завалко, Ю.Калугін, В.Маралов, В.Орлов, О.Прокопова, Н.Сегеда, П.Харченко та ін.); на роботах з підготовки майбутніх учителів музики до продуктивної діяльності (Е.Абдуллін, О.Апраксіна, Н.Гуральник, Л.Коваль, Л.Куненко, Л.Масол, І.Мостова, С.Науменко, О.Олексюк, Г.Падалка, Т.Пляченко, Г.Побережна, О.Ростовський, О.Рудницька, В.Шульгіна, О.Щолокова, Д.Юник та ін.); на узагальненні наукових праць з підготовки майбутніх учителів музики до фахового самовдосконалення у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін (А.Авдієвський, А.Єгоров, М.Канерштейн, М.Колесса, А.Пазовський, К.Пігров, К.Птиця, Є. Савчук та ін.); на розробках методик диригентсько-хорового навчання майбутніх фахівців (А.Болгарський, Д.Бондаренко, Г.Єржемський, І.Гавран, Л.Зінов'єва, П.Ковалик, І.Коваленко, А.Козир, О.Коренюк, А.Лащенко, А.Мартинюк, Т.Смирнова, І.Топчієва, Л.Хлебнікова та ін.).

Практичне значення дослідження. Основні теоретичні положення дослідження та методичні рекомендації можуть бути використані як навчальний матеріал у курсах: «Методика музичного виховання», «Практикум роботи з хором», «Методика викладання диригентсько-хорових дисциплін» тощо; у процесі індивідуальних занять з хорового диригування майбутніх учителів музики, колективного музикування, педагогічної практики студентів. Систематизація музично-педагогічних та інтерактивних знань, навичок, умінь, одержаних на факультетах мистецтв педагогічних університетів, дозволяють інтегрувати їх в освітнє середовище КНР з урахуванням національних, ментальних, освітніх та культурних особливостей.

Апробація результатів дослідження проводилась у процесі виступів і обговорень основних положень та результатів дослідження на науково-методичних і науково-практичних конференціях, педагогічних нарадах: Міжнародних: «Педагогічні читання пам'яті професора О. П. Рудницької» (Київ, 2013), «Сучасні аспекти проектування мистецької освіти» (Тайюань, Китай, 2013); «Мистецька освіта у вимірах сучасності» (Київ, 2014), «Культурний контекст – основа творчого саморозвитку національно свідомої особистості» (Стаханов, 2014), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2013, 2015); «Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики» (Київ, 2014); «Сучасні проблеми виконавської підготовки викладачів мистецьких дисциплін» (Херсон, 2016); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Час мистецької освіти: традиції і новаторство» (Харків, 2016); на

засіданнях кафедри теорії і методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв та щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і докторантів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (Київ, 2014-2016).

Впровадження результатів дисертаційного дослідження здійснено в навчально-виховний процес: Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1292 від 22.03. 2015 р.), Інституту мистецтв ДВНЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 3647/18 від 22.12. 2015 р.), Донбаського державного педагогічного університету (довідка № 68-16-872 від 27.06. 2016 р.).

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження забезпечується методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних позицій; музикознавчим та психолого-педагогічним аспектами; використанням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження; дослідно-експериментальною роботою; результатами кількісної та якісної експериментальної перевірки розроблених методичних рекомендацій; позитивними наслідками впровадження у навчально-виховний процес інститутів мистецтв й музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів розроблених методичних рекомендацій.

Публікації. Основні теоретичні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження висвітлені у 9 одноосібних науково-методичних публікаціях автора, 5 з яких представлено в провідних фахових виданнях з педагогіки й 3 статті у зарубіжних наукових виданнях.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (297 найменувань, з них 11 іноземними мовами). Основний текст дисертації складає 191 сторінка, загальний обсяг роботи – 247 сторінок. Робота містить 9 таблиць, 8 рисунків, що разом з додатками становить 28 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження з позиції сучасних вимог до музично-педагогічної підготовки студентів, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, розкрито наукову новизну, охарактеризовано методи, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації та впровадження їх у педагогічну практику.

У **першому розділі** – *«Теоретико-методологічні основи фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики»* – проаналізовано роботи науковців у музично-педагогічній сфері, які свідчать про наявність наукового підґрунтя для вирішення проблеми фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Високі вимоги до фахової підготовки учителів музики базуються на їх здатності до активного, самостійного навчання, у процесі якого майбутні фахівці набувають здатність до саморозвитку та самореалізації, що є основою самовдосконалення.

Поняття «самовдосконалення» складається з двох змістових складових, де «само» означає направленість на суб'єкта навчання, а «вдосконалення» - свідомо діяльність, яка спрямована на постійний розвиток особистості (В.Вакуленко, Н.Гузій, А.Деркач, К.Завалко, Є.Ісаєв, Є.Коваленко та ін.).

Вивчення психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що обґрунтування характерних ознак даного феномена базується на системно-цілісному (П.Анохін, І.Блауберг, В.Кузьмін, В.Марков, В.Садовський, В.Юдін та ін.), особистісному (І.Бех, А.Маркова, В.Мерлін, Г.Падалка, В.Слободчиков та ін.), комунікативному (В.Кан-Калик, О.Леонт'єв, О.Пехота та ін.), рефлексивному (Т.Колишева, С.Максименко, І.Парфент'єва, В.Ражніков, О.Рудницька та ін.), прогностичному (О.Отич, Г.Падалка, Р.Тельчарова, А.Хуторської та ін.), акмеологічному (К.Абульханова-Славська, Н.Гузій, А.Деркач, В.Зазикін, А.Козир, Н.Кузьміна, В.Федоришин та ін.), діяльнісно-творчому (М.Каган, Н.Кічук, Б.Ломов, С.Сисоєва та ін.) підходах.

Особливості фахового самовдосконалення майбутнього вчителя музики вивчались нами на диригентсько-хорових навчальних дисциплінах (хорове диригування, хоровий клас, хороведення, хорове аранжування, методика музичного виховання). Основною метою цих дисциплін є підготовка майбутнього вчителя до хормейстерської роботи як на уроках музики, так і у позаурочний час – з творчими хоровими колективами. Основним завданням хормейстерської підготовки є розвиток загальної музичної культури студентів, їх музичних якостей та здібностей, формування художнього сприймання та розвитку музичного мислення, навчання диригентській техніці й практикуму роботи з хором, удосконалення комунікативних здібностей та майстерності організації творчої взаємодії з шкільним колективом.

Дисципліни диригентсько-хорового циклу виділенні нами як опорні у підготовці вчителя музики за двома параметрами, котрі визначають їх основне призначення, а саме: сприяти формуванню якостей, які забезпечують можливість реалізації професійно-педагогічної діяльності (вокально-хорової, виконавської); готувати майбутніх учителів музики до такого виду дитячої творчості, котра є найбільш важливою (співацька діяльність, яка є ментальною для України) та найбільш поширеною в умовах загальноосвітньої школи; створювати максимально сприятливі умови для практичної підготовки студентів до роботи з творчими дитячими колективами.

З цієї позиції фахове самовдосконалення майбутнього вчителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін ми визначаємо як складну психолого-педагогічну категорію, що дозволяє спрямувати фахову діяльність вчителя на підвищення власного професійного рівня за рахунок постійного акмеологічного розвитку. Вона може бути сформована у межах інтегрованого вивчення диригентсько-хорових дисциплін у вищому педагогічному закладі

мистецької освіти, оскільки її зміст відповідає: віковим можливостям студентів; їх можливостям з огляду на попередню музичну освіту (коледжі, музичні училища, музичні школи, студії); їх культурно-освітньому досвіду; специфічній творчій діяльності майбутніх учителів музики, спрямованій на самостійне оволодіння великою кількістю теоретичного та музично-практичного навчального матеріалу завдяки власним зусиллям.

Розглядаючи процес фахового самовдосконалення майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки як важливу складову фахового мистецького навчання, нами визначено наступні функції цього процесу: *інформаційно-пізнавальна, організаційно-комунікативна, інтегративна, ціннісна, творчо-перетворювальна*. Від взаємозв'язку та взаємного доповнення вищеназаних функцій великою мірою залежить ефективність процесу самовдосконалення майбутнього вчителя музики у диригентсько-хоровій підготовці до продуктивної діяльності в умовах загальноосвітньої школи.

У другому розділі - «*Методичні засади фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін*» - розкрито зміст та структуру обраного феномена, подано обґрунтування принципів та розроблено критеріальний апарат оцінювання готовності до фахового самовдосконалення студентів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Процес фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у вивченні диригентсько-хорових дисциплін підпорядкований *принципам*: свідомого самостійного навчання; праксеологічності; рефлексивної культури; художньо-творчої спрямованості на досягнення поставленої мети; проєктивної послідовності творчого фахового зростання.

Принцип свідомого самостійного навчання базується на свідомій потребі студентів у знаннях отриманих самостійно, що впливає з важливої закономірності реалізації власної пізнавальної діяльності майбутнього вчителя музики. Адже знання стають надбанням студента лише в результаті самостійної свідомої теоретико-методичної діяльності.

Принцип праксеологічності у процесі підготовки майбутнього вчителя музики забезпечує засвоєння основних історичних форм і методів мистецької діяльності людства, орієнтацію в основних її параметрах, технологіях проєктування художньо-музичної діяльності, специфічні особливості формування досвіду практичної роботи в освітніх навчальних закладах.

Принцип рефлексивної культури є системоутворюючим фактором професіоналізму майбутнього вчителя музики. Цей принцип акумулює в собі зіставлення цінностей внутрішнього життя особистості з її морально-світоглядними позиціями, що найбільш виразно відтворені в мистецтві.

Принцип музично-творчої спрямованості на досягнення поставленої мети реалізується на основі розвитку цілісної творчої особистості майбутнього вчителя музики, здатного до самоактуалізації та фахового самовдосконалення, глибокого розуміння проблеми у вирішенні поставлених задач із

використанням синтезу нових знань і творчих підходів. Цей принцип базується на поглибленні теоретико-методичних знань майбутніх учителів музики, виокремленні найголовнішого у виконавській діяльності та донесення його до слухачів.

Принцип проєктивної послідовності творчого фахового зростання дозволяє вчителю музики визначити основні й другорядні завдання на кожному етапі педагогічного процесу, виважити вибір різновидів діяльності підпорядкованих визначеним завданням. Принцип проєктивної послідовності творчого фахового зростання виражається у забезпеченні цілеспрямованості навчального процесу, формуванні чітких уявлень щодо мети особистісного розвитку кожного студента.

Структура готовності до фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін охоплює цілий ряд взаємопов'язаних компонентів, а саме: мотиваційно-спрямований, емоційно-когнітивний емпатійно-оцінний, творчо-регулятивний.

Мотиваційно-спрямований компонент забезпечує стабільний інтерес майбутніх учителів музики до професійної діяльності, активізацію, цілеспрямованість і ефективність диригентсько-хорового навчання.

Емоційно-когнітивний компонент розкриває обсяг ерудиції в різних видах виконавської практики, її позитивний емоційний настрій, забезпечує набуття комплексу професійних знань необхідних майбутньому вчителю музики в практичній роботі з учнями.

Емпатійно-оцінний компонент охоплює комунікативну діяльність майбутнього вчителя музики, створення ним творчої взаємодії з учнями, атмосфери взаєморозуміння в хоровому колективі.

Творчо-регулятивний компонент передбачає готовність майбутнього вчителя музики до творчого використання набутих знань у професійній діяльності, прояв творчої активності в подальшій диригентсько-хоровій роботі.

Взаємозв'язок визначених компонентів спрямований на досягнення цілісності у структурній організації формування готовності майбутніх учителів музики до фахового самовдосконалення. Цей процес спрямований на забезпечення зв'язку між теоретичними положеннями та їх практичним втіленням.

Відповідно до визначених структурних компонентів готовності до фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін розроблено критерії та показники діагностування досліджуваного феномена.

Критерієм мотиваційно-спрямованого компонента ми вбачаємо ступінь сформованості стійкого інтересу до диригентсько-хорової діяльності (показники: схильність до ініціативних музичних дій; прояв стабільного інтересу до оволодіння прийомами евристичної діяльності; вияв інтересу до розв'язання інтеграційно-творчих завдань у різних видах диригентсько-хорової підготовки).

Критерієм емоційно-когнітивного компонента визначено міру сформованості емоційно-пізнавального стану, творчої активності та ініціативи (показники: прагнення до інтеграції фахових знань, умінь та навичок; прояв пізнавального інтересу до творчого саморозвитку в фаховій діяльності; потяг до вивчення кращих зразків хорового мистецтва).

Критерієм емпатійно-оцінного компонента є ступінь здатності до регуляції емоційно-вольового стану у виконавській діяльності (показники: наявність самопізнавального інтересу в навчанні; вияв зацікавленості до інтегративних підходів у диригентсько-хоровому навчанні; наявність фахової спрямованості на виконавсько-педагогічну діяльність).

Критерієм творчо-регулятивного компонента визначено міру інтегративної спрямованості у виконанні диригентсько-педагогічної діяльності (показники: потреба у виборі різних методів вирішення творчих завдань; спроможність до осмислення інтегративної спрямованості у фаховій діяльності; здатність до критичного оцінювання власної музично-педагогічної роботи).

Методика формування готовності майбутніх учителів музики до фахового самовдосконалення у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін є поетапною та складається з пізнавально-самостійного, компетентнісно-самоаналізуючого, ціннісно-саморегулюючого, усвідомлено-креативного етапів. На всіх етапах основним наскрізним принципом ефективності відповідної діяльності ми вважаємо самостійне визначення власних дій та активного їх запровадження.

Педагогічними умовами формування готовності до фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін визначено: стимулювання творчої самореалізації за рахунок урахування індивідуального фахового досвіду студентів; забезпечення інтегративної зорієнтованості майбутніх учителів музики на диригентсько-хорову діяльність; спонування студентів до вмотивованого усвідомленого співацького навчання; заохочення художньо-виконавських інтепретаційних можливостей майбутніх учителів музики; широке використання музично-інформаційних технологічних засобів диригентсько-хорового навчання.

Методична модель фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін включає: мету дослідження, наукові підходи (системний, аксіологічний, культурологічний, особистісний, рефлексивний, акмеологічний, діяльнісно-творчий); основні функції досліджуваного феномена (інформаційно-пізнавальна, організаційно-комунікативна, інтегративна, ціннісна, творчо-перетворювальна); принципи (свідомого самостійного навчання; праксеологічності; рефлексивної культури; художньо-творчої спрямованості на досягнення поставленої мети; проєктивної послідовності творчого фахового зростання); компонентну структуру (мотиваційно-спрямований, емоційно-когнітивний, емпатійно-оцінний, творчо-регулятивний); педагогічні умови формування означеного феномена (стимулювання творчої самореалізації за рахунок урахування індивідуального

фахового досвіду студентів; інтегративна зорієнтованість майбутніх учителів музики на диригентсько-хорову діяльність; спонукання студентів до вмотивованого усвідомленого співацького навчання; заохочення художньо-виконавських інтепретаційних можливостей майбутніх фахівців; широке використання музично-інформаційних технологічних засобів диригентсько-хорового навчання). У моделі закладені методи і прийоми диригентсько-хорового навчання майбутніх учителів музики; етапи: пізнавально-самостійний, компетентісно-самоаналізуючий, ціннісно-саморегулюючий, усвідомлено-креативний. Очікуваним результатом визначено сформованість готовності майбутніх учителів музики до фахового самовдосконалення у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

У **третьому** розділі – *«Дослідно-експериментальна робота з формування готовності студентів до фахового самовдосконалення у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін»* – представлено розроблену програму експериментальної роботи: констатувально-діагностичну, формувальну та контрольну, наведено результати формувального етапу експерименту.

Зміст та хід дослідно-експериментальної роботи на констатувальному етапі експерименту дозволив визначити рівні сформованості готовності до самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі диригентсько-хорової підготовки, а саме: високий, середній, низький, незадовільний.

Застосування на етапі діагностики комплексної оцінки рівнів сформованості готовності до самовдосконалення майбутніх учителів музики засвідчило, що більшість студентів не досягали вищого рівня, а зайняли позиції на середньому та низькому рівнях. Це дало підстави для застосування спеціально розробленої методики формування готовності до самовдосконалення у студентів. Розроблена у попередніх розділах теоретична модель цього процесу з урахуванням визначених науково-теоретичних основ, педагогічних принципів та умов стала підґрунтям для практичної формувальної частини експериментальної роботи.

Перевірка результатів експериментальної роботи відбувалась під час формувального експерименту, який складався з чотирьох етапів.

Пізнавально-самостійний етап формування готовності до самовдосконалення майбутніх учителів музики був насичений інформацією про сутність та зміст визначеного феномена, існуючими методиками, спонукання до усвідомлення необхідності ініціативно діяти під час диригентсько-хорового навчання, сміливо розкриваючи свої творчі можливості. На даному етапі була обрана концертно-хорова діяльність, яка об'єднувала можливості студентів у прояву знань, умінь та навичок, набутих на диригентсько-хорових заняттях. На цьому етапі активно застосовувались такі *методи*: аналіз діагностичних фрагментів; індуктивне опрацювання інтеграційних прийомів; моделювання конкретних ситуацій репетиційної роботи з хором колективом; адекватної сугестії тощо.

На компетентісно-самоаналізуючому етапі формування готовності до самовдосконалення майбутніх учителів музики був застосований блок

навчальних заходів, а саме: компетентісно-інтеграційних та виконавсько-самоаналізуючих. Основними *методами* другого етапу формувального експерименту були: тестування, самооцінна діяльність, застосування елементів продуктивної творчої діяльності, ознайомлення з психологічними тренінгами та практичне їх застосування, «перехресне» фіксування досягнень з психологічного тестування, виконавсько-інтеграційні рефлексивні завдання тощо.

Ціннісно-саморегулятивний етап формування готовності до самовдосконалення майбутніх учителів музики спрямовувався на формування здатності до регуляції емоційно-вольового стану у виконавській діяльності студентів та у процесі сприйняття та виконання творів хорової музики, емпатійного її переживання, рефлексивного осмислення післядії музики, вироблення вмій саморегуляції внутрішнього стану та самоконтролю музичних та педагогічних дій. Основними *методами* цього етапу були: проєктивні вправи, методи врахування інтеграційного контексту у викладанні диригентсько-хорових дисциплін, сумісне обговорення поліхудожнього змісту хорових творів, аутогенне тренування, метод узагальнення набутого мистецько-освітнього досвіду в процесі вивчення та виконання хорових творів, метод творчої імпровізації, метод інтегровано-адаптованої рефлексії тощо.

На усвідомлено-креативному етапі формування готовності до самовдосконалення майбутніх учителів музики було запропоновано підсумкове завдання, самостійне створення проєктів, що мало перевірити ефективність сформованості готовності до самовдосконалення у майбутніх учителів музики. На цьому етапі необхідно було перевірено загальні досягнення студентів, набуті протягом формувального експерименту, зроблені підсумки здобутків кожного студента попередніх етапів. Цей етап був складним, але майбутні вчителі музики змогли проявити набуті уміння, проявити власні бажання, здійснити заплановані проєкти. Основними *методами* четвертого етапу формувального експерименту були: самостійне проєктування, застосування власних методик та створення продуктів інтеграційної творчості, презентації набутого досвіду самовдосконалення, метод творчої інтерпретації тощо.

На всіх етапах формувального експерименту основним наскрізним засобом досягнення ефективності в диригентсько-хоровій діяльності був принцип самостійного визначення власних дій, який теоретично обґрунтовано на основі провідного науково-теоретичного напрямку - розкриття власних потенційних можливостей кожного студента та їх самостійного застосування в складних навчальних умовах, яким ми вважаємо самоусвідомлення власного вибору.

Чітко організований процес експериментальної роботи на всіх етапах забезпечив цілеспрямоване формування самовдосконалення майбутніх учителів музики, про що засвідчили значні позитивні зрушення у процесі навчання та визначення власних ініціативно-інтеграційних дій в диригентсько-хоровому навчанні.

Перевірка ефективності отриманих результатів експериментальної роботи здійснювалась на основі аналізу отриманих кількісних та якісних результатів, порівняння із результатами контрольної групи. Найбільш помітні зрушення відбулись на вищому рівні, що підтверджує ефективність запропонованої методики.

Для з'ясування репрезентативності отриманих даних в результаті формувального експерименту було застосовано їхню обробку статистичними методами за допомогою формулювання статистичних гіпотез.

Перша гіпотеза (H0): кількість студентів, які набрали 40 і більше відсотків (досягли середнього та високого рівня) в ЕГ не більше ніж у КГ.

Друга гіпотеза (H1): кількість студентів, які набрали 40% і більше в ЕГ, більше ніж у КГ.

Здійснено перевірку істинності сформульованих гіпотез за допомогою статистичного критерію узгодження Р.Фішера (ϕ). Застосування цього критерію дозволило оцінити ймовірність відмінностей між двома вибірками, у яких зафіксовано ефект впливу розробленої методики.

За допомогою критерію Р.Фішера показники успішного оволодіння студентами ініціативними досягненнями ми виразили у відсотках та відобразили у таблиці 1.

Визначено ϕ_1 та ϕ_2 , відповідно – 4,292 і 2,096.

Емпіричне значення ϕ емп. ми вираховували за формулою:

$$\phi_{\text{емп}} = (\phi_1 - \phi_2) \sqrt{\frac{n_1 \cdot n_2}{n_1 + n_2}},$$

де ϕ_1 – значення, відповідне більшому процентному показнику;

ϕ_2 – значення, відповідне меншому процентному показнику;

n_1 – кількість спостережень у ЕГ;

n_2 – кількість спостережень у КГ.

У нашому випадку:

$$\phi_{\text{емп}} = (4,292 - 2,096) \sqrt{\frac{75 \cdot 70}{75 + 70}} \approx 13,437$$

Критичне значення критерію ϕ (за Фішером) для рівня статистичної значимості $\rho = 0,05$ визначено зі статистичних таблиць: $\phi_{\text{кр}} = 1,64$.

Як бачимо, для кожного з показників емпіричне значення ϕ більше критичного ($\phi_{\text{кр}}$).

Отже відмінності в результатах контрольної та експериментальної групи суттєві. Тобто ми можемо відкинути гіпотезу H0 та прийняти гіпотезу H1 для кожного з показників.

Порівняння ϕ табличного та ϕ експериментального показує, що ϕ табличне $< \phi$ експериментального, а це означає, що фекс. лежить поза інтервалом прийняття нуль-гіпотези.

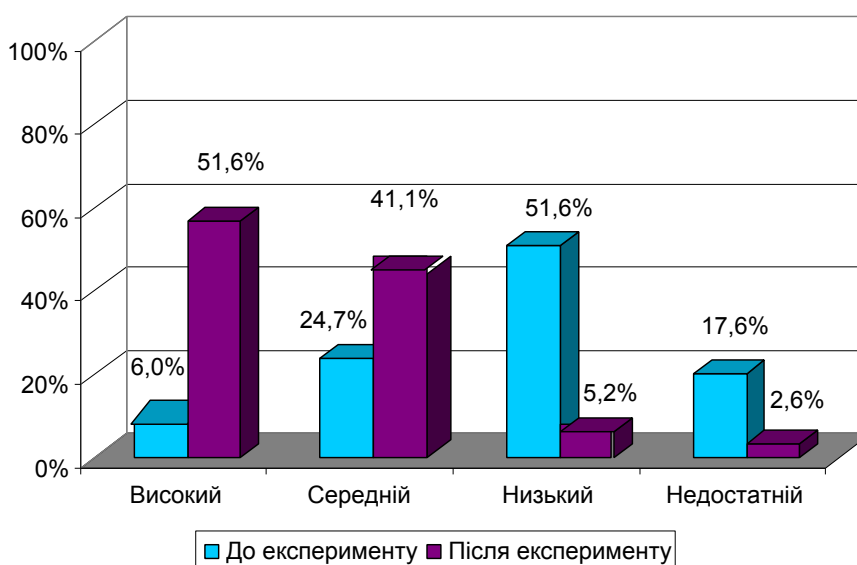
Таблиця 1.

Статистичні показники узгодження істинності даних за Р.Фішером (φ)

Критерій	Показники	Високий рівень		Незадовільний рівень		φ_2	φ_1	Критерій φ за Фішером
		КГ	ЕГ	КГ	ЕГ			
		%	%	%	%			
ступінь сформованості стійкого емоційно забарвленого інтересу до диригентсько-хорової діяльності	вияв постійного бажання до творчих видів діяльності в хоровому колективі;	23,0%	63,0 %	75,6 %	17,4 %	1,256	2,282	4,24
	постійна схильність до ініціативних музичних дій;	27,7%	62,3 %	7,0%	13,0 %	1,321	2,403	4,31
	прояв стабільного інтересу до оволодіння прийомами евристичної діяльності;	31,7%	57,3 %	68,2 %	31,8 %	1,413	1,943	3,1
	прояв стабільного інтересу до розв'язання інтеграційно-творчих завдань у різних видах диригентсько-хорової підготовки	12,0%	48,6	25,3 %	7,1%	0,776	2,240	3,51
міра сформованості емоційно-пізнавального стану, творчої активності та ініціативи	прагнення інтеграції фахових знань, умінь та навичок;	24,2%	55,8 %	79,2 %	20,8 %	1,435	2,194	2,89
	прояв пізнавального інтересу до творчого саморозвитку у фаховій діяльності	41,7%	58,3 %	68,2 %	31,8 %	1,403	1,943	2,1
	потяг до вивчення кращих зразків хорового мистецтва	15,0%	47,6 %	25,3	3,1%	1,356	2,242	2,54
ступінь здатності до регуляції емоційно-вольового стану у виконавській діяльності, демонструє міру сформованості емпатійно-	Наявність пізнавального інтересу до фахової діяльності;	41,2%	58,8 %	70,0 %	30,0 %	1,393	1,982	2,23

оцінного ставлення до диригентсько-хорової діяльності								
	вияв зацікавленості до інтегративних підходів у диригентсько-хоровому навчанні	34,1%	65,9%	73,1%	26,9%	1,247	2,051	3,25
	наявність фахової спрямованості виконавсько-педагогічну діяльність	24,0%	52,9%	10,7%	0,2%	1,35	2,65	2,61
міра інтегративної спрямованості у підході до диригентсько-педагогічної діяльності	потреба у виборі методів вирішення творчих завдань;	35,5%	64,5%	68,2%	31,8%	1,276	1,943	2,69
	спроможність до осмислення та розвитку інтегративної спрямованості у фаховій діяльності	38,9%	61,1%	76,0%	24,0%	1,347	2,118	3,19
	здатність до критичного оцінювання власної педагогічної діяльності	40,6%	59,4%	90,5%	9,5%	1,382	2,514	4,5

Зіставляючи показники рівнів сформованості самовдосконалення студентів, можна зробити висновок, що розроблена в нашому дослідженні методика, виявилася досить ефективною, а запропоновані педагогічні умови вплинули на розвиток природних механізмів досліджуваного явища. Істотна різниця, яку можна побачити в зафіксованих числових показниках, свідчить про ефективність її застосування.

Рис. 1. Порівняльні результати до і після формувального експерименту в ЕГ

Внаслідок запропонованої експериментальної методики у студентів експериментальної групи намічена стабільна позитивна динаміка за всіма компонентами означеного феномена. Отримані під час формувальної роботи результати дозволяють зробити висновок про ефективність запровадженої методики формування готовності до самовдосконалення студентів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, а обробка статичних даних методами математичної статистики підтвердили достовірність отриманих результатів.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення проблеми фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, що знайшло відображення в теоретико-методичному обґрунтуванні та визначенні специфіки означеного феномена, розробці й експериментальній перевірці поетапної методики. Проведене дослідження та виконання всіх поставлених завдань дали підстави зробити такі висновки:

1. На основі аналізу наукової літератури здійснено ретроспективний аналіз філософської, психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження визначено, що високі вимоги до фахової підготовки вчителів музики базуються на їх здатності до активного, самостійного навчання, у процесі якого майбутні фахівці набувають здатність до саморозвитку та самореалізації, що є основою самовдосконалення.

2. Обґрунтування характерних ознак фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін базується на системному, аксіологічному, культурологічному, особистісному, рефлексивному, акмеологічному, діяльнісно-творчому підходах. Фахове самовдосконалення майбутнього вчителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін ми визначаємо як складну психолого-педагогічну категорію, що дозволяє спрямувати фахову діяльність вчителя на підвищення власного професійного рівня за рахунок постійного акмеологічного розвитку.

3. Особливості фахового самовдосконалення майбутнього вчителя музики вивчалися на диригентсько-хорових дисциплінах (хорове диригування, хоровий клас, хороведення, хорове аранжування, методика музичного виховання). Основною метою цих дисциплін є підготовка майбутнього вчителя до хормейстерської роботи з творчими хоровими колективами. Дисципліни диригентсько-хорового циклу виділенні нами як опорні у підготовці вчителя музики за двома параметрами, котрі визначають їх основне призначення, а саме: сприяти формуванню якостей, які забезпечують можливість реалізації професійно-педагогічної діяльності (вокально-хорової, виконавської); готувати

майбутніх учителів музики до такого виду дитячої творчості, котра є найбільш важливою (співацька діяльність, яка є ментальною для України) та найбільш поширеною в умовах загальноосвітньої школи; створювати максимально сприятливі умови для практичної підготовки студентів до роботи з творчими дитячими колективами. Визначено, що готовність до фахового самовдосконалення майбутнього вчителя музики може бути сформованою у межах інтегрованого вивчення диригентсько-хорових дисциплін у вищому педагогічному закладі мистецької освіти, оскільки її зміст відповідає: віковим можливостям студентів; їх можливостям з огляду на попередню музичну освіту (коледжі, музичні училища, музичні школи, студії); їх культурно-освітньому досвіду; специфічній творчій діяльності майбутніх учителів музики спрямованій на самостійне оволодіння великою кількістю теоретичного та музично-практичного навчального матеріалу завдяки власним зусиллям.

Окреслено функції фахового самовдосконалення майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки: інформаційно-пізнавальну, організаційно-комунікативну, інтегративну, ціннісну, творчо-перетворювальну. Доведено, що від взаємозв'язку та взаємного доповнення вищеназаних функцій великою мірою залежить ефективність процесу самовдосконалення майбутнього вчителя музики у диригентсько-хоровій підготовці до продуктивної діяльності в умовах загальноосвітньої школи.

4. Розроблено структуру готовності до фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, що охопила цілий ряд взаємопов'язаних компонентів, а саме: мотиваційно-спрямований, емоційно-когнітивний, емпатійно-оцінний, творчо-регулятивний. Критерієм мотиваційно-спрямованого компонента визначено ступінь сформованості стійкого інтересу до диригентсько-хорової діяльності. Критерієм емоційно-когнітивного компонента визначено міру сформованості емоційно-пізнавального стану, творчої активності та ініціативи. Критерієм емпатійно-оцінного компонента - ступінь здатності до регуляції емоційно-вольового стану у виконавській діяльності. Критерієм творчо-регулятивного компонента визначено міру інтегративної спрямованості у виконанні диригентсько-педагогічної діяльності та їх показники. Визначено рівні сформованості готовності до самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі диригентсько-хорової підготовки, а саме: високий, середній, низький, незадовільний.

5. Обґрунтовано принципи, які є значущими для фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, а саме: свідомого самостійного навчання; праксеологічності; рефлексивної культури; художньо-творчої спрямованості на досягнення поставленої мети; проєктивної послідовності творчого фахового зростання. Педагогічними умовами готовності до фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін визначено: стимулювання творчої самореалізації за рахунок урахування індивідуального фахового досвіду студентів; забезпечення

інтегративної зорієнтованості майбутніх учителів музики на диригентсько-хорову діяльність; спонукання студентів до вмотивованого усвідомленого співацького навчання; заохочення художньо-виконавських інтепретаційних можливостей майбутніх учителів музики; широке використання музично-інформаційних технологічних засобів диригентсько-хорового навчання.

6. Розроблено методичну модель фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, що включає: мету дослідження, наукові підходи, основні функції та принципи фахового навчання, структуру означеного феномена, педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів музики до фахового самовдосконалення у процесі диригентсько-хорової підготовки; у моделі закладені методи і прийоми диригентсько-хорового навчання майбутніх учителів музики; етапи формувального експерименту. Очікуваним результатом визначено сформованість готовності майбутніх учителів музики до фахового самовдосконалення у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Поетапна методика формування готовності студентів до фахового самовдосконалення складається з чотирьох етапів: пізнавально-самостійного, компетентісно-самоаналізуючого, ціннісно-саморегулятивного, усвідомлено-креативного. *Пізнавально-самостійний* етап формування готовності до самовдосконалення майбутніх учителів музики був насичений інформацією про сутність та зміст визначеного феномена, існуючими методиками, спонукання до усвідомлення необхідності ініціативно діяти під час диригентсько-хорового навчання, сміливо розкриваючи свої творчі можливості. *На компетентісно-самоаналізуючому* етапі формування готовності до самовдосконалення майбутніх учителів музики був застосований блок навчальних заходів, а саме: компетентісно-інтеграційних та виконавсько-самоаналізуючих. *Ціннісно-саморегулятивний* етап формування готовності до самовдосконалення майбутніх учителів музики спрямовувався на формування здатності до регуляції емоційно-вольового стану у виконавській діяльності студентів та у процесі сприйняття та виконання творів хорової музики, емпатійного її переживання, рефлексивного осмислення післядії музики, вироблення вмінь саморегуляції внутрішнього стану та самоконтролю музичних та педагогічних дій. *На усвідомлено-креативному* етапі формування готовності до самовдосконалення майбутніх учителів музики було запропоновано підсумкове завдання, самостійне створення проектів, що мало перевірити ефективність сформованості готовності до самовдосконалення у майбутніх учителів музики.

Отримані під час формувальної роботи результати дозволяють зробити висновок про ефективність упровадженої методики формування готовності до самовдосконалення студентів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, а обробка статичних даних методами математичної статистики підтвердили достовірність отриманих результатів. Статистична обробка експериментальних даних дозволила засвідчити позитивну динаміку означеного процесу та практичну доцільність і своєчасність розробки експериментальної методики.

Проведене дослідження засвідчує необхідність подальшого розроблення означеної проблеми за напрямками: визначення особливостей фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки, музично-педагогічної практики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Сунь Лінян. Методика самовдосконалення студентів інститутів мистецтв у процесі фахового навчання /Сунь Лінян //Науковий часопис Національного педагогічного ун-ту імені М.П.Драгоманова. - Серія № 14: Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. – Вип. 19 (24). – С. 94-98.

2. Сунь Лінян. Особливості диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики / Сунь Лінян. //Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць [за заг. ред. проф. В.І. Сипченка. – Вип. LXXV. – Слов'янськ: ДДПУ, 2016. – С. 50-56.

3. Сунь Лінян. Педагогічні умови самовдосконалення студентів у процесі вокально-хорового навчання /Сунь Лінян. //Педагогічна освіта: теорія та практика: збір. наук. статей Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Вип. 20 (I-2016). – Кам'янець-Подільський, 2016. – С. 148-152.

4. Сунь Лінян. Діагностика готовності до самовдосконалення студентів факультетів мистецтв у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін /Сунь Лінян //Науковий часопис Національного педагогічного ун-ту імені М.П.Драгоманова. - Серія № 14: Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2016. – Вип. 20 (25). – С. 86-91.

5. Сунь Лінян. Рівневий аналіз самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі диригентсько-хорового навчання / Сунь Лінян. //Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць [за заг. ред. проф. В.І.Сипченка. – Вип. LXXVII. – Слов'янськ: ДДПУ, 2016. – С. 37-44.

6. Сунь Линянь. Методические основы усовершенствования певческой подготовки будущих учителей музыки. /Сунь Линянь. //Северная музыка: Научные исследования в области музыки, № 5. – Харбин, 2015. – С. 185.

7. Сунь Линянь. Особенности подготовки будущих учителей музыки в системе непрерывного образования. /Сунь Линянь. //Карьера педагога в мультимедийном пространстве: Хебэй. – Ланфан, 2011. – С. 128.

8. Сунь Линянь. Значение артистизма в деятельности будущего учителя музыки. /Сунь Линянь. //Карьера педагога в мультимедийном пространстве: Хебэй. – Ланфан, 2010. – С. 91.

9. Сунь Лінян. Творчо-регулятивна складова вокальної підготовки майбутніх учителів музики /Сунь Лінян //Час мистецької освіти: традиції і новаторство: збірник тез та матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції 12-13 квітня 2016 р. /за ред. доктора пед наук, проф. Смирнової Т.А. – Ч. I. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2016. - С. 95-97.

АНОТАЦІЇ

Сунь Лінян. Методика фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. □
Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 □ теорія та методика музичного навчання. □
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 2016.

У дисертації актуалізовано проблему фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. Розкрито сутність, зміст і компонентну структуру фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін; визначено критерії, показники і рівні сформованості означеного феномена; розроблено методи, прийоми, засоби підготовки майбутнього вчителя музики, здатного до фахового самовдосконалення у власній музично-педагогічній діяльності.

Фахове самовдосконалення майбутнього вчителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін розглянуто як складну психолого-педагогічну категорію, що дозволяє спрямувати професійну діяльність вчителя на підвищення власного професійного рівня за рахунок постійного акмеологічного розвитку.

Представлено методичну модель фахового самовдосконалення майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, що включає: мету дослідження, наукові підходи, основні функції та принципи фахового навчання, структуру означеного феномена, педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів музики до фахового самовдосконалення у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Розроблено та експериментально перевірено поетапну методику формування готовності студентів до фахового самовдосконалення, що складається з чотирьох етапів: пізнавально-самостійного, компетентісно-самоаналізуючого, ціннісно-саморегулятивного, усвідомлено-креативного.

Ключові слова: майбутній вчитель музики, фахове самовдосконалення, диригентсько-хорова підготовка, інтеграція, поетапна методика.

Сунь Лінян. Методика професіонального самосовершенствования будущих учителей музыки в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - теория и методика музыкального обучения. -
Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2016.

В диссертации актуализировано проблему профессионального самосовершенствования будущих учителей музыки в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин. Раскрыто сущность, содержание и компонентную структуру профессионального самосовершенствования будущих учителей музыки в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин; определены критерии, показатели и уровни сформированности этого феномена; разработаны методы, приемы, средства подготовки будущего учителя музыки, способного к профессиональному самосовершенствованию в музыкально-педагогической деятельности.

Профессиональное самосовершенствование будущего учителя музыки в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин рассмотрено нами как сложную психолого-педагогическую категорию, которая позволяет направить профессиональную деятельность учителя на повышение уровня преподавательской работы с учениками за счет постоянного акмеологического развития.

Представлено методическую модель профессионального самосовершенствования будущих учителей музыки в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин, которая включает: цель исследования, научные подходы, основные функции и принципы профессионального обучения, структуру исследуемого феномена, педагогические условия формирования готовности будущих учителей музыки к профессиональному самосовершенствованию в процессе дирижерско-хоровой подготовки.

Разработана и экспериментально проверена поэтапная методика формирования готовности студентов к профессиональному самосовершенствованию, которая состоит из четырех этапов: познавательно-самостоятельного, компетентно-самоанализирующего, ценностно-саморегулирующего, осознанно-креативного.

Ключевые слова: будущий учитель музыки, профессиональное самосовершенствование, дирижерско-хоровая подготовка, интеграция, поэтапная методика.

Sun Lingyang. Methods of professional self-development of future music teachers in the process of conducting and choral disciplines. - Manuscript.

Thesis for a candidate's degree by specialty 13.00.02 - theory and methods of musical education. - National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2016.

The thesis is actualized the problem of professional self-development of future music teachers in the process of conducting and choral disciplines. The essence, content and structure of professional self-improvement component of future music teachers in the process of conducting and choral disciplines; the criteria, indicators and levels of definite phenomenon; the methods, techniques, means of training future teachers of music, capable professional self-improvement in their own musical and educational activities.

With professional self-development of the future teacher of music in the process of conducting and choral disciplines considered as a complex psychological

and pedagogical category that can direct the professional activities of teachers to improve their own professional level by continuously acmeological development.

Presented methodical model of professional self-development of future music teachers in the process of conducting and choral disciplines, including: the purpose of research, scientific approaches, the basic functions and principles of professional training structure appointed phenomenon pedagogical conditions of formation of future music teachers for professional self-improvement in the dyryhentsko- choral training.

Developed and tested every stage of formation of readiness of students to professional self-development, which consists of four phases: cognitive-independent, competence-samoanalizuyuchoho, value-samorehulyatyvnoho, deliberately-creative.

Keywords: future music teacher, professional improvement, conducting and choral training, integration, phased methodology.

